

ναυσιπλοΐαν καὶ ἀλλείαν, 13 εἰς τὸ ἐμπόριον, 11 εἰς νομίματα, 9 εἰς μέτρα καὶ σταθμὰ, 9 εἰς ὀνομασίας μερῶν τοῦ πλοίου, 11 εἰς οἰκιακὰ ἀντικείμενα, 7 εἰς ἐνδυμασίαν, 7 εἰς τὴν χειροτεχνίαν καὶ γενικῶς τὴν τέχνην, 7 εἰς τὴν ἀγροτικὴν οἰκονομίαν, 2 εἰς κηπουρικά, 14 εἰς τὴν ἰατρικὴν καὶ φάρμακα, 3 εἰς τὴν μαγειάν, 5 εἰς ἀστρονομίαν, 18 εἰς τὴν μαγειρικὴν, 7 εἰς τὰ κοσμητικά, 4 εἰς τὰ μέρη τοῦ σώματος, 6 εἰς τὴν μουσικὴν καὶ χορόν, 3 εἰς ὀνομασίας συγγενῶν, 16 εἰς ὀνομασίας λαῶν, 48 εἰς ὀνομασίας φυτῶν, 14 εἰς ὀνομασίας μυθολογικῶν ζώων, 11 εἰς ὄρυκτά, 2 εἰς τὴν φύσιν καθὼς καὶ πολλὰ ἄλλα λέξεις εἰς ἄλλους τομεῖς.

Ἐκ τῆς ταξινομήσεως ταύτης καθίσταται φανερὸν ὅποιαν ἔκτασιν ἔλαβεν ἡ Ἑλληνικὴ ἐπίδρασις δι' ὃ δὲν δυσκολευόμεθα καθόλου νὰ συμφωνήσωμεν μετὰ τοῦ κ. Vasmer ὅστις γράφει (σελ. 17) : «Δὲν εἶναι μόνον ἡ πνευματικὴ ζωὴ τῶν Σέρβων, ἣτις, ἐδέχθη βαθεῖαν Βυζαντινὴν ἐπίδρασιν, ἀλλὰ ἐπίσης καὶ ἡ οἰκονομικὴ θέσις τοῦ πληθυσμοῦ ἐκαλυτέρευσε διὰ τῆς ἐπιδράσεως αὐτῆς. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Τουρκοκρατίας νέαι ἐπιδράσεις ἐκάλυψαν τὰς παλαιάς, ἀλλὰ ὅμως ἰσχυρὰ ἴχνη τῆς Βυζαντινῆς ἐπιδράσεως, ἡ ὁποία ἔφθασε τὸ ὑψηλότερον σημεῖόν της κατὰ τὸν ΙΓ' καὶ ΙΔ' αἰῶνα, ἔχουν παραμείνει.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΧΡ. ΣΟΥΛΗΣ

Γεωργ. Ν. Καζαβῆ, Νισύρου λαογραφικά, Ν. Ὑόρκη, 1940, Σελ. 210.

Ὁ Γεώργιος Ν. Καζαβῆς, ζῶν ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν εἰς τὴν πλουσίαν εἰς ὑλικά ἀγαθὰ Ἀμερικὴν, δὲν ἐλησμόνησε τὴν μικρὰν πατρίδα του Νισυρον, δι' ἣν ἀνέλαβεν ἕνα πραγματικῶς Ἡράκλειον ἄθλον, νὰ συλλέξῃ τουτέστι τὰ λαογραφικά αὐτῆς εἰς ἕνα τόμον ἐκ 210 σελίδων ἐπὶ θαυμασίου χάρτου μὲ εἰκόνας, θαῦμα τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἀναγνώστου.

Ἡ Δωδεκάνησος, καίτοι συγκεντρῶνει ἀμύθητον πλοῦτον λαογραφικόν, δὲν ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ἐργασίαν συγγραφικὴν καὶ συστηματικὴν εἰς ὅλας τὰς νήσους της, ἐκτὸς ὠρισμένων : τῆς Ρόδου π.χ., τῆς Καρπάθου, τῆς Κάσου. Χωρὶς νὰ παραγνωρίζωμεν τὰ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ εἰς διαφόρους τοπικάς ἐφημερίδας, περιοδικὰ κ.τ.τ. δημοσιεύματα, παρατηροῦμεν ὅτι δὲν ἔγινεν ἀκόμη ἢ ἀπαιτουμένη ἐπιστημονικὴ μελέτη εἰς ὅλα τὰ μνημεῖα τοῦ Δωδεκανησιακοῦ λόγου καὶ τῶν κατὰ παράδοσιν πράξεων ἢ ἐνεργειῶν τῶν Δωδεκανησίων.

Διὰ τοῦτο πᾶσα σχετικὴ δημοσίευσίς εἶναι εὐπρόσδεκτος καὶ ἀξίειται.

Εἰς τὸ πρῶτον μέρος τοῦ βιβλίου του ὁ κ. Καζαβῆς (σελ. 70), ἐκτὸς ἐνὸς ὄλοσελίδου τοπογραφικοῦ χάρτου τῆς Νισύρου, δημοσιεύει Νισυριακὰ

δημοτικά τραγούδια (Παραλογές), ανάμικτα μὲ τραγούδια παιδικά, ἔργατικά καὶ ἄλλα, ξένα πρὸς τὰ Νισυριακά (τοῦ Μάη κ.τ.τ.).

Τὸ δεύτερον μέρος περιέχει διάφορα θρησκευτικά Μοιρολόγια (τῆς Παναγίας, τῆς Μεγαλοβδομάδος) καὶ Κάλαντα (Χριστουγέννων, Φώτων, τοῦ Λαζάρου). Ἐνδιαφέρον πολὺ εἶναι τὸ ἄσματιον τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Λαζάρου, ὀνομαζόμενον *καλαντήρα* καὶ ἔχον σχέσιν πρὸς τὸ ἀρχαῖον χελιδόνισμα καὶ τὴν εἰρσειώνην (ἀγυρτικόν).

Εἰς τὸ τρίτον μέρος ὑπάρχουν κατὰ παράδοσιν μοιρολόγια εἰς θανάτους συγγενῶν καὶ ξενιτευμένων. Πολλὰ τούτων εἶναι ἀξιόλογα διὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ πόνου καὶ τοῦ συγγενικοῦ αἰσθήματος.

Εἰς τὸ τέταρτον μέρος δημοσιεύονται πολλὰ δίστιχα κατ' ἀλφαβητικὴν τάξιν. Τὰ δίστιχα (μαντινάδες) ταξιδεύουν ἀπὸ ἑνὸς τόπου εἰς ἄλλον καὶ ὀλίγα ἔχουν τοπικὴν καταγωγὴν. Πάντως πολλὰ εἶναι ἀξιανάγνωστα. Ἀξιόλογα εἶναι τὰ τραγούδια τοῦ γάμου (μέρος πέμπτον) καὶ τὰ νανουρίσματα (μέρος ἕκτον). Ἀκολουθοῦν αἱ παροιμίαι καὶ παροιμιώδεις φράσεις ἀλφαβητικῶς (μέρος ἕβδομον), εὐχαί, κατάροι, αἰνίγματα καὶ τέλος Νισυριακὸν λεξιλόγιον, τὸ ὁποῖον περιέχει ὕλικὸν ἀξιόλογον, ἀφ' οὗ πολλαὶ ἐν αὐτῷ λέξεις—ἐνίοτε ἀκαταχώριστοι—εἶναι ἢ ἀρχαῖα κληρονομία ἢ καὶ συνδέονται μὲ ἤθη καὶ ἔθιμα Βυζαντινά. Παράβαλε π.χ. τὸ ρῆμα *βαπτολαλῶ* τὸ ὁποῖον σημαίνει ἐκβάλλω ἀτάκτους φωνάς, τὸ *διακάβω*, τὸ ἀρχαῖον δῆλα δὴ διακαίω, τὸ *θυλακούρι*=ἄσκος δερμάτινος, θύλακος, τὸ *κουκουμάρι* ὑποκοριστικὸν τοῦ Λατινικοῦ *cucuma* καὶ πρόδρομος τοῦ σημερινοῦ *κουμάρι*, τὸ *λευκαντιῶ* τόπος ὅπου λευκαίνουν τὰ παννιά, τὸ *μέφτρια* ἤτοι μέμπτρια, τὸ ἀρχαῖον μέμπτεια, ἢ φιλοκατήγορος, τὸ *μουλουστρίνα* τὸ τῶν Λατίνων *bona strena* τουτέστι τὸ κατὰ τὴν πρώτην τοῦ νέου ἔτους προσφερόμενον δῶρον, τὸ *πωρολοῶ*=ὀπωρολογῶ, τὸ *τουβί* τὸ τῶν μεσαιωνικῶν τουβίον, ἑλλύχνιον δῆλα δὴ καὶ πολλὰ ἄλλα.

Ἰδιαιτέραν ἀξίαν εἰς τὸ ἔργον προσδίδει ἡ παράθεσις λαμπρῶν, ὅπως εἶπον, εἰκόνων σχετιζομένων μὲ τὰ τοπικὰ φορέματα, μουσικὰ ὄργανα καὶ τὴν οἰκιακὴν καὶ ἀγροτικὴν ζωὴν τῶν Νισυρίων. Ἀξιόλογος καὶ ἡ εἰκὼν τῆς *καλαντήρας*, ἡ ὁποία μὲ τὸ περιστρεφόμενον ἀπεικόνισμα τῆς χελιδόνος ὑπενθυμίζει τοὺς κατὰ Χρυσόστομον ἐν καιρῷ χειμῶνος περιφέροντας τὰς χελιδόνας καὶ ψάλλοντας.

Ὁ κ. Καζαβῆς μὲ τὴν συλλογὴν του ἔδωσεν παράδειγμα αὐτοθυσίας καὶ φιλοπατρίας διὰ τοὺς Δωδεκανησίους γενικῶς καὶ διὰ τοὺς συμπατριώτας του ἰδιαιτέρως. Ἐξώδενσε πολλὰ χρήματα καὶ κατέβαλε πολλοὺς κόπους διὰ νὰ τοὺς παρουσιάσῃ ἐν ἀξιόλογον Δωδεκανησιακὸν μνημεῖον. Ὁ ξενιτευμένος αὐτὸς συμπατριώτης μᾶς δίδει λαμπρὸν παράδειγμα πρὸς μίμησιν ὑποδεικνύων εἰς τοὺς ἐν Ἑλλάδι Δωδεκανησίους νὰ σπεύσουν πρὸς συλλογὴν καὶ δημοσίευσιν τοῦ θησαυροῦ τῆς Δωδεκανησιακῆς λαογραφίας, οἱ ὅποιοι

μικρὸν κατὰ μικρὸν λησμονοῦνται καὶ χάνονται μὲ τὸν φυσικὸν θάνατον τῶν γερόντων καὶ τὴν ἀλλοίωσιν τῶν παραδεδομένων, λόγῳ τῆς συχνῆς ἀναμίξεως μὲ τοὺς ξένους.

MIX. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ - ΝΟΥΑΡΟΣ

Philip P. Argenti and H. J. Rose. The Folk-lore of Chios vol. I. p. 594+XIV. vol. II p. 595-1199+X. Cambridge University Press 1949.

Τὸ ἄνω πλούσιον εἰς ἐμφάνισιν καὶ ὕλην σύγγραμμα, δφείλεται εἰς τὴν ἐπιμελῆ καὶ προσεκτικὴν ἐργασίαν δύο γνωστῶν ἐπιστημόνων, ὧν ὁ μὲν, ὁ Ἄργέντης, ἀπὸ μακροῦ κατέγινε καὶ ἀφωσιώθη εἰς τὴν ἀπὸ πάσης πλευρᾶς μελέτην τῆς Χίου, διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ὁποίας, τὴν γεωγραφίαν, τοὺς περιηγητὰς τοὺς ἐπισκεφθέντας αὐτὴν καὶ ἐπὶ πᾶσι τὴν βιβλιογραφίαν τῆς Χίου ἀξιόλογα ἔργα ἔχει δημοσιεύσει, ὁ δὲ ἕτερος πλεῖσθ' ὅσα σπουδαῖα, ἀφορῶντα εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἱστορίαν, ἐκκλησίαν, μυθολογίαν, γλῶσσαν, μυθιστορίαν καὶ ἄλλα ἑλληνικὰ ὁμοίως θέματα σχετικὰ μὲ τὴν Χίον.

Τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος βιβλίον ἀφιεροῦται, τιμητικῶς, «πρὸς ὄλους ἐκείνους τοὺς ἡρωϊκοὺς Χίους στρατιώτας, οἵτινες ἔπασον γενναίως μαχόμενοι κατὰ τοὺς ἀγῶνας τῶν ἐνόπλων Ἑλληνικῶν Δυνάμεων εἰς τὴν Ἀλβανίαν, ἀλλὰ καὶ τὰς μάχας τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, ὧς καὶ ἐκείνους, οἵτινες ἀντιμετώπισαν τὰ ἐκτελεστικά ἀποσπάσματα τῆς Γκεσταπὸ μετὰ τόσης γενναιότητος ἔν τε αὐτῇ τῇ Χίῳ ἀπὸ τοῦ 1940-44, ὧς καὶ παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Βρετανῶν συναδέλφων των».

Ὁ πρῶτος τόμος περιέχει εἰς τὴν ἀρχὴν μικρὸν χάρτην τῆς Χίου καὶ τρία μεγάλα κεφάλαια, τὰ ἐξῆς: α) ἡ Χίος ἐν τῇ Ἀρχαιότητι, β) ἡ Μεσαιωνικὴ Χίος καὶ γ) Λαϊκαὶ Ἐργασίαι, ἐν ᾧ κεφαλαίῳ καὶ πολλαὶ εἰκόνες, ἀφορῶσαι εἰς τὰ ἔργα τοῦ λαοῦ. Ὁ δεῦτερος τόμος περιέχει πλούσιον λαογραφικὸν ὕλικὸν εἰς ἑπτὰ κεφάλαια, ὧς καὶ εἰκόνας, πίνακας ἐπεξηγηματικὸς καὶ πίνακας ὀνομάτων καὶ πραγμάτων, καθιστῶντας τὸ ἔργον προσιτὸν εἰς ὄλους.

Εἰς τὸ πρῶτον κεφάλαιον, τὸ ἀφορῶν εἰς τὴν παλαιὰν Χίον, ἀναφέρεται, μεταξὺ τῶν πρώτων, τὸνομα τοῦ μυθικοῦ οἰκιστοῦ αὐτῆς Οἰνοπίωνος, ὅστις ἤξιοῦτο, ὧς γνωστόν, ὑπὸ τῶν Χίων τιμῶν ἡμιθέου, τοῦ ὁποίου. ὑπῆρχε καὶ τόπος λατρείας, Οἰνοπιώνειον, ὧς καὶ τάφος, ὅστις ἐτιμᾶτο λίαν¹. Διὰ

¹ Βλ. Γ. Ζολώτα, Ἱστορίαν τῆς Χίου, τόμ. Α', τεῦχος I, σ. 30-35, ὧς καὶ Συναγωγὴν Χιακῶν Ἐπιγραφῶν, ἐν Ἀθηνᾶς, τόμ. Κ', σ. 267.